

Szellemidézés – Berta Mihály publicisztikája

Tudták, hogy Bauer Rudolf nemcsak diszkoszt vetett, hanem búzát és kukoricát is?

A magyar sport történetének első atléta olimpia bajnoka élete jelentős részét a gazdálkodásnak szentelte, már az 1900-as párizsi játékokra is mint a Magyaróvári Gazdasági Akadémia hallgatója készült fel, és sikere után egy Fülöpszállás melletti pusztán telepedett le, ahol növénytermesztéssel kereste a kenyerét. Aranyérméért soha egy fillért sem kapott, igaz, nem is tartott rá igényt, mert tisztán csak a mozgás öröméért sportolt, nem is akart, nem is próbált ebből megélni. Párizsban 36.04 méteres eredménnyel nyert, ami legalább akkora szenzáció volt, mint az a technika, amivel eldobta a sportszert. Az akkor 21 éves sportoló nem indult addig külföldön versenyen, talán ezért is történhetett meg az a malőr, hogy az eredményhirdetésekor a zenekar az amerikai himnusz kezdte el játszani a tiszteletére. Ami pedig a stílusát illeti, nos, Bauer a ma is ismert fordulósos technikát használva vetette el a diszkoszt, ami akkor merőben újszerűnek, mondhatni, forradalminak hatott. A kordivat szerint ugyanis úgy kellett dobni, ahogy azt Müron híres szobra is ábrázolja. Bauer később azt magyarázta, önmaga fejlesztette ki az új módszert, mert rájött, hogy ha a századforduló kedvelt és általa is előszeretettel művelt csapatjátékában, az úgynevezett füleslabdában (két tíztagú csapat játszott, a kemény labdán bőrszalagból varrt fülek voltak) alkalmazott továbbítási módszert használja, messzebbre száll a szer. Hogy valóban innen jött-e az ötlet, ma már ellenőrizhetetlen, főleg mert a párizsi ezüstérmes, a cseh Frantisek Janda-Suk is magát tartotta a forgósos dobás kifejlesztőjének, és szerinte Bauer is tőle leste el a technikát egy budapesti viadal során. De bárhogyan is volt, Bauer száztizennyolc évvel ezelőtti elsőségén ez nem változtat. Mint ahogyan azon sem, hogy a magyar sport második olimpiai bajnoka a távozó aranyérmesek között is megtartotta a kettes számot: Tersztyánszky Ödön után ő hagyott itt minket a leggyorsabban. 1932-ben hunyt el, 53 esztendősen.

És ha már Tersztyánszky Ödön; azt tudták, hogy Amszterdam kétszeres kardvívóbajnokát éppúgy a kényszer tette balkezessé, mint a szintén kétszeres aranyérmes sportlövő Takács Károlyt?

Tersztyánszky hivatásos katona volt, szolgált az első világháborúban, és az ottani „kalandjai” kis híján a vívópályafutása folytatásába kerültek. A harcokban többször is megsebesült, majd orosz hadifogságba került, ahol viszont nem érezhette magát túl jól, mert többször is szökni próbált. Egyik ilyen alkalommal súlyos sérülés érte a kezét, a jobbát, ami csak azért tűnt elsőre tragikusnak, mert Tersztyánszky történetesen jobbkezes volt. Ám ő nem esett kétségbe, hanem szép lassan, türelmesen, de szisztematikus gyakorlással átszoktatta magát balkezessé, mindezt huszonnyolc éves fejjel. Tíz évvel később, 1928-ban aztán így, a „rosszabbik kezével” lett egyéniben és csapatban ötkarikás aranyérmes.

Tersztyánszky nemcsak a fegyverrel bánt mesterien, hanem a tollal is: nyelvtelenségét kamatoztatva Heinrich Heinét fordított németből magyarra, egy Dosztojevszkij-regényalakról pedig tanulmányt írt. Bőven megélhette volna, hogy az 1948-as és az 1952-es olimpián a sportlövő Takács Károly, talán az ő akaraterejéből is erőt merítve, úgy tudta megnyerni a gyorstüzelő pisztoly bajnoki címét, hogy egy 1938-as kézigránát-baleset leszakította a jobb kézfejét. Takács viszont – ahogy ezeken a hasábokon néhány hónappal ezelőtt Ballai Attila publicisztikájában méltatta – csodaszámba menő akaraterejével és kitartással bal kézzel is megtanult úgy lőni, ahogy mások talán egy élet leforgása alatt sem.

Tersztyánszkyknak viszont nem adatott meg a „sorstárs” sikere, mert 1929 nyarán, 39 esztendősen Solymárnál olyan súlyos motorbalesetet szenvedett, hogy abba néhány nap múlva belehalt.

Hát azt tudják-e, hogy Weisz Richárd egy órán át birkózott a döntőben a sportág első magyar olimpiai címéért? Weisznek nem adták gyorsan a sporttörténeti aranyérmet Londonban, egy jó órát kellett a szőnyegen izzadnia, és nem csak azért, mert a szervezők, megtartva a klasszikus ógörög hagyományokat, szabadtéri helyszínre álmodták a birkózóversenyeket. A döntőben az oroszok (amúgy orvosként dolgozó, versenyzője) Alekszandr Petrov várt rá, aki több mint egy fejjel volt magasabb a magyar sportolónál. Az első hét perc ennek megfelelően „tapogatózással” telt el, amit a mérkőzésvezető azzal bosszult meg, hogy mindkét főszereplőt megintette. Ettől Weisz kapta össze magát, és az első „félidő” 15. percében földre vitte riválisát, ám hiába látszott tusk az akció, Petrov vállai a zónán kívül érték talajt, így az akció érvénytelen lett. Következett tíz perc ráadás, majd az újabb húszperces második felvonás. Ebben Weisz pontelőnyre tett szert, így ötvenpercnyi tusakodás után a nézőtér joggal kezdte el ünnepelni, ám a mérkőzésvezető úgy gondolta, van még kraft a két legényben, rájuk fér egy újabb, tízperces hosszabbítás. Ez viszont már mindkét nehézsúlyú számára maga volt a szenvedés, a korabeli beszámolók szerint csak lézengtek a szőnyeg közepén, mint az őszi legyek a meleg szobában, így amikor vége lett az egyórás birkózásnak, mindketten boldogan csaptak a levegőbe. Weisz azért, mert nyert, Petrov meg azért, mert végre vége lett. A magyar bajnok ott és akkor még nem tudta, hogy az ő sportolói karrierjének is befellegzett, mert 1909-ben, egy évvel London után Budapesten kiállt a korszak legjobb hivatásos versenyzője, a német Cziganiewitz ellen, és őt is legyőzte. Fájdalom, az akkori atlétikai szövetség (odatartoztak a birkózók is) ezt úgy értékelte, hogy Weisz is beállt a profik közé, ezért eltiltotta az amatőr versenyzéstől, így elúszni látszott az 1912-es címvédés lehetősége is. A stockholmi játékok előtt aztán a túl szigorú bizottsági tagok átértékelték álláspontjukat, és mégis megadták volna a magyar bajnoknak az újrázás lehetőségét, csak hogy Weisz addigra már felhagyott az edzésekkel, így maradt a veszett fejsze nyele és a civil élet. Amibe sok minden belefért: tengerészeti szolgálat, cirkuszi díjbirkózás, kávékereskedés, edzősködés, versenyszervezés, sőt egy időben annak a Japán kávéháznak is Weisz volt a vezetője, ahol 1937-ben József Attila megírta a Születésnapomra című (vö. „... e kávéházi szegleten”) versét. Weisz utolsó születésnapját 1945-ben ünnepelhette meg, a háború és az ostrom alatt legyengült és megbetegedett, s december 4-én, 66 évesen örökre elment.

És azt tudták, hogy a 106 éve, Stockholmban, hadipuskában első helyen végző Prokopp Sándor alapesetben ki sem utazhatott volna a játékokra, mert elrontotta az utolsó hazai próbaversenyét, ám a helyén számításba vett magyar sportlövőt nem engedte a munkahelyéről a főnöke?

Pedig így történt: a Kassán született sportlövő, ahogy arról Kő András számolt be egy hat évvel ezelőtti Magyar Nemzet-cikkében, az olimpiát megelőző esztergomi próbaversenyen gyengén teljesített, aminek következtében nem tették be a Stockholmba utazó csapatba, csak tartalékként számoltak vele. Igen ám, de a biztos olimpiai résztvevőnek gondolt Hammersberg Gézát nem engedte el a főnöke a munkahelyéről(!) holmi olimpiai lövöldözés kedvéért, így szegény hoppon maradt. Prokopp viszont élt a váratlanul tálcán kapott lehetőséggel, és kvázi beugróként nyerte meg a hadipuska 300 méteres versenyszámát. Az 1964-ben, 77 éves korában meghalt Prokopp sikerét egyébként nemcsak a magyarok, hanem a mai Szlovákia is nagyra tartja, talán ennek tudható be, hogy az ottani olimpiai bizottság, a magasfalui születésű Halmay Zoltánnal együtt az ország olimpiai aranyérmesei között tartja számon...

A NOB azonban igazságot szolgáltatott – a javunkra.